

HORVÁTH (EÖ) TAMÁS
Erre leltem füődnek nyomát

Kanyarban áll meg a vonat. Ettől meg is billen jócskán, majdhogynem felborul, de valami lélek ott tartja a sínen, mert olyan nincs, hogy meg ne érkezzék a végálmásra egy hajdani szépasszony miatt.

A kormányfő (még a háború előtti) azért építtette ide, mert így esett legközelebb szeretőjének kúriájához. A falubeliek meg lejárhatták mind a két lábukat, ha vasúttal akartak menni.

A főnök valamiért nem engedte. Gondolt arra is, hogy felkeresi valamelyik régi osztálytársát, kiírhatja magát, aztán tehetnek egy szívességet. „Nézze, ez a legsűrűbb időszak. A küldeményekről most ne beszéljünk. A nyugdíjak. Tudja, hányan várják azt a nyomorult kis összeget a maga körzetében? Ebből engedhetnek meg maguknak egy fél kiló szaloncukrot a Lehelen. Honnét a bánatból akasszak le ilyenkor helyettest?”

Elképzelte a belső udvarokat, vigasztalan terézvárosi labirintusokat. Kezdő postásként vagy háromszor-négyszer eltévedt. Jó sokáig félt belépni a Körönd kapuin. Izzadság csorgott a hátán, vizelnie kellett évek múltán is.

Meg a lelkiismeretfurdalás, hogy ezeknek a boldogtalanoknak *valóban* ez az utolsó szalmaszál. Szenteste délutánján is várják, várják, hátha megszólal a csengő az utolsó utáni pillanatban, és leugorhatnak még az éjjel-nappaliba.

Helyettest, alkalmi munkavállalót természetesen bárhol találni. Diákot, álláskeresőt, aki első szóra beugrik akármennyiért. Érthetetlen, miért görcsöl a főnök. Az az egy-két nap kiesés túlélhető anyagilag. Egy szerződéssel, részmunkaidőssel pedig ők is jól járnak.

Kilométereket kell talpalni, míg eléri a községet. Ha szerencséje van, havazik is. Vastagon hordja a könnyörtelen kemenesalji szél. S mindig csak szembe, szembe...

A házak, kerítések jó része terméskőből épült. Ki tudja, hány évszázadot bírtak ki. Katonákat, latrokat, elcsapott deákokat. Hótrégi szóbeszédeket, melyek túlütötték a babonások páncebúráját, de mítosszá még nem érték.

El is magyarázhatná. Kizárt, hogy nem értik. Pontosabban: tényleg nem értik. Azt, hogy összeér az ég az ember feje fölött.

Napról napra érzékelte, s követte saját lecsúszását.

Az egyetemről még viszonylag simán átnyergelhetett egy ismertebb főiskolára, de onnét nem volt megállás. Kirúgatta magát lényegében. Nem erre szólt a meghívása.

Tizenhét évesen elgyúrta egy autó. Néhány pillanatig úgy tűnt, megáll a sofőr. Kiszáll megnézni, mit is művelt, de két-három másodperc lassítás után beletaposott. A félelem s az ostobaság, ha összefognak, lebíráhatatlanok.

Körülbelül egy percig hitte, hogy meg fog halni. Sötétedett a világ a szeme előtt. A második mély lélegzet győzte meg. Később azon csodálkozott, hogy képes volt felállni. Hazamenni. Mire a kapuhoz ért, egyenletesen járt lényegében. Anya végig úgy gondolta, mulatni volt, berúgott, másnapos.

„Helyzet van.” A lakásban madártollak, göcsörtös fadarabok, hasznavehetetlenek tűnő tárgyak kavarodtak össze. Nem emlékezett rá, hogy lett volna valaha dolga a vénemberrel. Kizártnak tartotta, hogy azokban az időkben költözött volna oda. Ahhoz képest túl *otthonos* volt a rendetlenség.

És még valami. Minden lakásnak (a belső kerületekben különösen) jellegzetes szaga van. A légtérben keringő kipárolgások kíméletlenül leleplezik az ott élőket. Középosztály. Periféria. Nincs az a klímaberendezés, illatosító, ami maradéktalanul képes lenne lefügönyözni a valóságot. Kiváltképpen ott, ahol idősek laknak. Öregemberbűz. Ennek sehol sem lelte nyomát.

Mint aki putriba tévedt. Vagy inkább sátorba, pusztai népek szállására. Nem bántó, kellemetlen, nem kosz. Csak nyers, könnyörtelen. Füst, bőr és veríték. Olyanoké, akik győzni készülnek. Felmérték napra, percre, mibe kerül. És hajlandók fizetni.

„Miért nem énekel?” Elsőre bolondnak nézte. Valamikor, régen lenyomhatták, lealázhatták, és most összeesküvés-elméleteket gyárt, az elbaltázott történelmi lehetőségeket elemzi.

„Megpróbálhat kibújni alóla, de ha jön az ünnep, kell valamit kezdeni vele. Másnap, harmadnap, és egyszer csak ráébred, hogy megint nem történt semmi. Pontosabban: csak a Semmi történt. Aztán persze lehet majd reménykedni, fogadkozni, hogy jövőre.”

Csak később, a munkaidő lejártával szégyellte el magát. Minden évben. Erős gyanúja támadt: nem is a klímaváltozás, szinte közvetlenül az emberi szűklátókörűség, a képmutatás a felelős a karácsonyi havazás elmaradásáért.

Különös, kusza érzés fogta el innét kezdve, akárhányszor errefelé akadt dolga. Kívánta egyszerre és félt tőle, hogy be kell csengetnie. Levél gyakorlatilag nem érkezett erre a címre. Se hivatalos papír, nyugdíj.

Mintha az emelet, a szám csak kivételesen létezett volna. Általában se fény, se nesz. Minden körzetben akadtak megmagyarázhatatlan esetek. Egymást érték az egyesített kézbesítők között a képtelennél képtelenebb történetek.

„Miért nem énekelek?” Egyre nagyobb igyekezettel próbálta magát meggyőzni: agyrém. Úgy lehet, épp emiatt nem bírta lerázni magáról a kérdést.

„Miért? Miért is?”

„Maga értelmes ember. Nem ezek közé való.”

Nem az igazgató, csak a helyettese tárgyalt vele, de már ettől is görcsben ugrált a gyomra. Mit mulasztott el megint? Átlagban kéthavonta állt a szőnyeg szélére. A kis kaliberű előljárók önkényeskedéseit, fontoskodásait kezdte megszokni. De mi a halált követett el, hogy egyenesen az aligazgató rugdossa?

„A régebbiek között még találni egy-kettőt, aki hivatalának tekinti, de a többség lepukkant egzisztencia. Azt képzelem, néhány év parkolópálya csak, de idővel mind beszerzi a maga defektjét. Diplomát kell szereznie. Támogatnánk.”

Eljárt úgy két évig valami tanfolyamra. Letette a vizsgát is, de a papírnak ezért vagy amazért már nem járt utána. Saját magát okolhatta igazából. Futkosnia kellett volna, telefonálnia, űrlapokat kitöltenie. Nem éri meg, így döntött.

Beülni az ablak mögé, ecetesedni, fűrni, mószerolni a többieket. A nők, többnyire a hajadonok mutattak bámulatos készséget e tárgyban. Különösen azok, akik tetszetősnek, vonzónak voltak mondhatók. Inkább a terep. A nagy aszalódások, bőrig ázások, vacogások. A félelmek a cselédszobákból előrontó kiszámíthatatlan vérmérsékletű ebektől.

Reménykedett benne: elfelejtik. Nem kívánta, hogy megértsék. Csak ennyit: terelődjék el róla a figyelem. Kezeljék úgy, mint a lepattantakat. Piszkálhatják, környékezhettek még egy darabig, de aztán sürgősen szálljanak ki belőle. Találnak elég balekot a lótifutik között.

„Legyen esze. Nem közönséges adminisztrátori feladatra gondolunk.” Kevéssel esik meg, mondták a többiek is, hogy másodsorra, harmadsorra próbálkoznak vele. El kell fogadni. Attól még nem lesz feltétlenül aktakucac. „Ez csak az első lépés. Újfajta, fiatalos, kreatív gondolkodású vezető rétegre van szükség.”

A korai kelés, amit képtelenség megszokni. Hiába igyekszik kilenckor, tízkor nyugovóra térni az emberfia, a hajnal, a délelőtt – egész napja – kialvatlanul találja. S ha jön a hétvége, a szabadság, akkor is felriad öt óra, fél hat tájékan. Nem bír visszaaludni. No, meg az orvul reátörő testi ingerek. A szégyenlős bekérezkedés különféle helyekre, hogy könnyítsen magán.

„Azt, odalent ép elmével nem lehet sokáig húzni. Idővel mindenki beszerez magának valamiféle személyiségzavart. Ne hősködjön. Idefent sokkal inkább megtalálhatja a számításait. Nem kell olyan görcsösen

ragaszkodni a régi, jól bevált sablonokhoz. Nem ez az egyetlen, ami el akar tűnni a világból.

Nem is a jatt. (Bár lényegében ez biztosította úgyahogy a megélhetést.) Talán hogy a körzetet egészen nem lehetett kiismerni. Minden héten akadt legalább egy utca, házszám, emelet, amely csak papíron létezett. Ennél már csak az volt megdöbbentőbb, mikor rálelt ezekre a rég megszűnt, sosemvolt címekre. Személyekre. És persze ráadásként a váratlanul belédiktált felesek. Unicumok, kisüstik. Meg a lányok, akik olykor-olykor – nincs rá magyarázat – úgy néztek rá. Napokig róluk álmodott.

„Tavaly nem esett hó azon a vidéken. Tavalyelőtt, azelőtt sem. Nemcsak karácsonykor, egész télen. Az okosok azt mondják, globális felmelegedés. Megérték már, hogy dörgött, villámlott Virgácsoláskor. Nincs esztendő, hogy el ne fagyott volna valami. Vagy minden.

S ahol az égen három kis madár. Az első szép madár, az kinek a feje aranyos. A második szép madár, az kinek a tolla tollbársos. Harmadik kis madár az, kinek a farka főrendes. Még az is úgy volna, ha Mihál arkangyal. Kelj föl, huold, ne menj be, világosítsad magas mennyországot, úgy menj be Jeruzsálemben.

Szagok mindenfelé, füstszagok. Mintha sokféle fát dobtak volna a tűzre. Mintha megülte volna a lakást a november. Leforrt már a must, s a gazt égetik. Az esztendőt, hogy mire elköszön, tiszta földet, tiszta eget találjon az új.

Amott vagyon egy tövis tölgyfa. Jó kemény, jó jaz allát az Úr Jézus nyugossa! Fölveri az allát az apró sziep pázsit. Széken üldögélvén asszonyunk Mária. Bölcsőben fekgedelvén a mi Urunk Úristen. Mind azt mondogatván: Én fíjam, én fíjam, József, Jézus, jó kemén, jó jaz kemén allát az Úr Jézus nyugossa!

Nem mondja, nem is gondolja egy sem, hogy átok ülne a vidéken. Esténként leesett állal, elkerekedett szemmel bámulják a híradásokat, amelyek a sarki jégta-karó olvadásáról vagy az elsivatagosodásról szólnak. Ez is csak egyfajta hiedelem. Leginkább akkor hivatkoznak a józan eszükre, mikor elhagyni kívánják azt. Saját sivatagjával, saját jégverésével ki mer szembenézni? Nincs kegyetlenebb dolog annál, mint mikor felfedezzük magunkban: maradt még remény.

Noha kimennél uram, Szent István király, vadászni, madarászni, de ha nem találnál sem vadat, sem madarat, hanem csak találnál csodafiu szarvast. Ne siess, ne siess, uram, Szent István király az én halálomra. Én sem vagyok vadlövő vadad, hanem én is vagyok az Atyaistentől hozzád követ. Homlokodon vagyon fölkelő fényes nap, Oldalamon vagyon árdeli szép hold, jobb vesémen vannak az égi csillagok. Szarvam vagyon, ezer vagyoni, szar-

vam hegyén vannak százezer sövények, gyulaszlag, gyulaszlag, holtatlan alusznak, hadd legiedegeljen!

Nemigen számított rá, hogy valaha egymásba futhatnak még útjaik. Ami akkor, egyszer történt, merő véletlen. Vagy tévedés. Az öreg azóta tán el is felejtette őt. Vagy meghalt. Az sem kizárt: álmodta az egészet.

„Arra készülj: mind igyekszik úgy tenni, mint akinek semmi babonája. Ami rossz megesik, az a harmadik szomszédal, a sógor unokatestvérének a keresztanyjával. Úgy kell, mintha nem is nekik dalolnál. Csak a földnek. A vizeknek. Be sem hívnak, el sem zavarnak. De ha ott nem vagy, nemcsak most, soha többé körbe nem ér az esztendő.

Kirúgják. Ennél rosszabbul nemigen végződhet. De akár meg is úszhatja egy kisebb lebaltázással.

Érd és Székesfehérvár között lepi meg a félálom. Lehet, hogy néhány pillanatra tart csak, de az is, hogy bóbiskol fél órát. Képek törnek rá, érzetek, amelyek szétfoszlanak pár másodperccel azután, hogy felocsúdott.

Mégis, mit? És legfőképpen: hogyan? Vagy csak egyszerűen odaáll elejbük: jöttem, visszahoztam nektek szavaitokat, énekeiteket? És mennyi rá az esély, hogy *csakugyan* megtörténik? Nemcsak holmi pilinkélés, szállingózás, hanem valódi, sűrű dunna hegyekre, földekre?

A Bakony ébreszti fel az emberfiának eszméletét. Innét kezdve figyelni kell mindenképpen. Falvak, monostorok, amelyek hosszú századok óta állnak. Nem

fogott rajtuk a történelem. Nem pusztán azért, mert kőből rakták őket. Jó erős kőből.

Egyszer, még suttyókorában az az ötlete támadt, hogy esőt csinál. Dobbal, tánccal, akár az indián varázslók a filmekben. A szomszédok persze ott álltak körben, és alig bírták visszagyömöszölni magukba a röhögést. Igazából fogalma sem volt, hogyan is kell. Arra emlékezett csak, hogy a sámán hol egyik, hol a másik lábán pörög körbe-körbe. Felhő mutatóba sem. Csak a kaján, lesajnáló vigyorok a tarkóján: „nincs ki neki mind a négy.” Azért jó sokan kiültek az ablakba, balkonra. Néhányan még a nagy, közös udvarra is lemerészkedtek utána.

Azzal persze számolni kell, ha nem is teszik lapátra, semmi sem folytatódhat ugyanúgy. Mindent kötelező lesz értelmezni. Ónos esőt, tavaszi fagyot, ragadó aszfaltot. Nem adhatja többé a tudatlant. Sem titkos bölcseletek beavatottját. S néhanapján illik bekopogni az öreghez. Mintha merő véletlenségből vetődött volna arrafelé.

Patak választja el a két megyét. Folyó: így mondják az ott élők. Mire eléri a vonat a határt, illik teljesen felébredni. A kocsmában még nem állnak szóba vele. Mikor harmadszorra, negyedszerre érkezik, fogadják már a köszönését. Aztán eljön az idő, hogy szinte várják már. Lehet, kiküldenek valakit az állomásra: csak nem tévedt el. Fecsegnek neki erről-arról, színre csupa lényegtelenről. Nem kell, hogy válaszoljon, jó tanácsokat adjon. Hallgassa végig, semmi több. Ők értenek ebből. Ez a bizonyosság számukra: meglesz a fehér karácsony.

